

УДК: 330.3:[332.122:338.43]

*О. А. Дудзяк,  
кандидат економічних наук, доцент кафедри менеджменту, адміністрування та публічного управління Подільського державного аграрно-технічного університету*

## **ПОРІВНЯЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ (АГРОТУРИСТИКИ) В ЗАХІДНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ ТА ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНАХ ПОЛЬЩІ**

*О. А. Dudziak,  
PhD in Economics, asc.prof. of the Department of Management, Administration and Public Management of the State Agrarian and Engineering University in Podilya*

### **COMPARATIVE CHARACTERISTICS OF THE RURAL GREEN TOURISM (AGROTOURISM) DEVELOPMENT IN THE WESTERN REGIONS OF UKRAINE AND IN THE POLAND BORDER REGIONS**

*This paper is an important phase of the research, being focused on the development of the rural green tourism, namely, the influence of the latter over the modern Ukrainian and Polish villages development.*

*The new opportunities of overcoming a variety of economic frontiers are being opened to the rural population. The exigency of both, restructuring agrarian sector of the economy and enhancing the welfare of the rural population, arises. Today, more attention is being paid to the peasants' culture, their development, and the modes of overcoming their social insecurity.*

*Therefore, taking into account such an environment, the rural tourism can not only diversify rural production, but also assist the villagers in enriching their budget.*

*Rural green tourism is now becoming more and more popular among consumers (tourists), as far as, this type of management is being developed on the basis of the Polish Republic experience, where this type of activity has gained larger scope and legal validity.*

*Стаття є етапом дослідження розвитку сільського зеленого туризму, а саме його вплив на розвиток сучасного українського та польського села.*

*Перед сільським населенням відкриваються нові можливості для подолання різноманітних економічних рубежів. Виникає нагальна потреба в реструктуризації, як аграрного сектора економіки, так і покращення добробуту населення на сільських територіях. Нині звертається більше уваги на культуру та розвиток селян, подолання їхньої соціальної незахищеності.*

*Тому, зважаючи на такі умови, сільський туризм, може диверсифікувати сільське виробництво, допомогти сільським жителям додатково поповнити свій бюджет.*

*Сільський зелений туризм нині стає все популярнішим серед споживачів (туристів), тому як розвивати даний вид господарювання, за досвідом все частіше звертаються до Польської республіки, де цей вид діяльності набув більших об'ємів, та законної сили.*

**Ключові слова:** сільський зелений туризм, агротуризм, сільське господарство, агрооселя, сільські території.

**Keywords:** rural green tourism, agrotourism, farming, farmhouse, rural areas.

**Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями.** В умовах посилення негативних процесів в Українському селі, а саме: депопуляція, безробіття, зростання масштабів бідності, зменшення реальних доходів селян – сільський туризм є основним з перспективних і ефективних напрямків сталого розвитку села. Не вимагаючи значних капіталовкладень, він сприяє відродженню і поширенню народних українських традицій та культури, соціально-економічному розвитку села та його інфраструктури. З розвитком сільського туризму також розвивається і екологічна свідомість та обізнаність жителів села, що сприяє покращенню екологічної ситуації довкілля у туристично-привабливих регіонах. При цьому ресурси, які є джерелом розвитку не тільки сільського туризму, а народного господарства в цілому (людські, житлові, культурні, природничі), не виснажуються, а навпаки, відновлюються, що є головною ознакою і умовою сталого розвитку.[5]

Часто, переймаючи досвід відновлення та розвитку сільських територій, ми використовуємо досвід країн, які нам близькі ментально, культурно і географічно. Польща – це країна, яка охоче ділиться з Україною своїм досвідом, за вдяки різноманітним спільним проектам та програмам. Такі програми варто започаткувати і у вивченні сільського зеленого туризму (агротуристички), розробити спільні туристичні маршрути, культурні та релігійні екскурсії.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми.**

Проблемі розвитку сільському туризму як виду відпочинку та можливого напрямку підприємницької діяльності присвячено роботи багатьох науковців та практиків. Для написання статі ми використали матеріали провідних дослідників галузі сільського зеленого туризму Рутинського М.Й., Зінько Ю.В., Коберніченко Т.О., Васильєва В.П., та інші.

**Постановка завдання.** Метою статті є дослідження і порівняння розвитку сільського зеленого туризму (агротуристички) України та Польщі, вплив сільського зеленого туризму на розвиток сільських територій і значення в їх відновленні.

**Виклад основного матеріалу.** Досліджувана галузь сільського туризму є досить новою для селян України, хоч ця господарська діяльність давно практикується та є, в основному, тіньовою. Жителі сіл Західної України отримали мало інформації про сільський туризм, або ж зовсім її не мають, тому потрібно певним чином донести її до селян, які проявляють цікавість до сільського зеленого туризму. Цю місію можна також покласти на дорадчі організації.

Сільськогосподарська дорадча діяльність проводиться, як юридичними особами – сільськогосподарськими дорадчими службами, так і фізичними – сільськогосподарськими дорадниками (консультантами).

Сільськогосподарські дорадчі служби відрізняються від великих маркетингово-консалтингових фірм, продавців добрив, техніки, насіння тим, що сільськогосподарська дорадча служба повинна дбати про інтереси своїх клієнтів – селян – і бути автономною і незалежною від монопольного впливу великих компаній, маркетингово-консалтингові підрозділи яких цікавить лише максимальний продаж своїх товарів за максимальну ціну.

Науковці-економісти в своїй праці часто порівнюють механізми розвитку сільського зеленого туризму в деяких європейських країнах і вказують, що існує декілька підходів до легалізації і правової діяльності в сільському зеленому туризмі:

- 1) створення спеціального єдиного законодавства, що регулює діяльність у сфері сільського зеленого туризму (Угорщина, Румунія);
- 2) правове регулювання окремих аспектів діяльності сільського зеленого туризму – легалізація, нормативи, санітарно-гігієнічні вимоги (Польща, Австрія, Німеччина);
- 3) регулювання через діяльність спілок та асоціацій сільського туризму (Франція, Ірландія).

Для розробки правового механізму розвитку сільського зеленого туризму в Україні корисним може стати досвід низки європейських країн, в тому числі Німеччини, а також країн, що мають схожі моделі соціально-економічного розвитку: Польщі, Угорщини, Швеції. Результати узагальнення світового досвіду функціонування механізму розвитку сільського зеленого туризму розміщено в таблиці 1. Потрібно узагальнити й удосконалити, надати свої рекомендації щодо розвитку сільського зеленого туризму в Україні та Польщі, врахувати потреби України та Польщі, оскільки кожен регіон обох країн має свої додаткові можливості та потреби, щодо розвитку сільського зеленого туризму.

Порівнюючи досвід різних країн, можна для себе вибрати оптимальні напрямки галузі сільського зеленого туризму як в Україні, так і в Польщі, визначити пріоритетні завдання, які в першу чергу потрібно виконати для успішного розвитку сільського зеленого туризму на сільських територіях зазначених країн – що є корисне для них, а від чого потрібно відмовитись. Порівняємо чотири країни Європи, де сільський зелений туризм практикується вже досить довго, і Україну, де він тільки набирає обертів. Уся проблема

розвитку сільського зеленого туризму України проявляється у відсутності законодавства, яке б чітко регулювало рамки галузі. Для кожного регіону потрібно встановлювати свої норми проведення цієї господарської діяльності і вносити свої пропозиції.

Сільський зелений туризм є багатоаспектною і багатоцільовою формою розв'язання великої кількості проблем розвитку села і задоволення потреб заінтересованих у відпочинку і оздоровленні.

Отже визначення, сільського зеленого туризму в Україні – це вид туризму, який сконцентрований на сільській території, передбачає розвиток центрів обслуговування туристів, забезпечує туриста всіма видами відпочинку цієї місцевості та ознайомлює з місцевими фольклором, традиціями, кухнею, господарюванням та іншими атракціями, водночас забезпечуючи селян прибутком. [5]

В Польщі агротуристка (сільський туризм) – форма відпочинку в умовах, близьких до сільської місцевості. Це можуть бути об'єднані спільною діяльністю особи, що надають житло. Ця діяльність представлена в якості альтернативного джерела доходу для сільського господарства, сільського населення.

**Таблиця 1.**

**Порівняльна характеристика механізму розвитку сільського зеленого туризму в деяких країнах Європи**

Характеристика	Польща	Угорщина	Швеція	Німеччина	Україна
Визначення поняття “сільський зелений туризм”	Визначення міститься в ряді законодавчих актів	Немає спеціального визначення	Немає спеціального визначення	Існує чітке визначення поняття	Немає спеціального визначення
Необхідність реєстрації	Добровільна реєстрація	Добровільна реєстрація	Обов'язкова реєстрація	Добровільна реєстрація	Добровільна реєстрація
Характер оподаткування	Діяльність сільського зеленого туризму не оподатковується за певних умов	Діяльність сільського зеленого туризму не оподатковується за певних умов	Сплачується податок як за сільськогосподарську діяльність	Діяльність сільського зеленого туризму не оподатковується за певних умов	Діяльність сільського зеленого туризму не оподатковується за певних умов
Мінімальні вимоги до агроосель	Вимоги до площі, спальних номерів, кількості санвузлів	Вимоги до житлових кімнат	Вимоги до приміщення та оточення	До приміщень	Існують тільки пропозиції
Вимоги до персоналу	Загальні вимоги	Загальні вимоги	Спеціальні вимоги	Загальні вимоги	Загальні вимоги
Вимоги до харчування	Загальні вимоги законодавства	Загальні вимоги законодавства	Спеціальні вимоги	Загальні вимоги законодавства	Загальні вимоги законодавства
Вимоги до будівель та споруд	Загальні вимоги	Загальні вимоги	Спеціальні вимоги	Загальні вимоги	Загальні вимоги
Страховання	Загальні вимоги законодавства	Загальні вимоги законодавства	Обов'язкове страхування майна від нещасних випадків з туристами	Загальні вимоги законодавства	Загальні вимоги
Категоризація житла; сертифікація послуг	Здійснюється категоризація житла за 9 категоріями.	Немає категоризації	Немає категоризації, але обов'язкова сертифікація	Здійснюється категоризація та добровільна сертифікація.	Існують пропозиції щодо категоризації і добровільна сертифікація

*Джерело: авторська розробка*

Ця форма туризму включає в себе різні послуги, починаючи від розміщення, шляхом часткового або повного дня проживання з харчуванням, рибалка, верхова їзда, участь в роботі на фермі. Це використання таких атракцій, – як сільський пейзаж, що є привабливим для гостей, які проживають та проводять час на фермі, серед традицій, художніх ремесел (наприклад. вишивання, в'язання гачком), в народних обрядах та підготовці регіональної кухні, в поєднанні з випічкою хліба, виробництвом сирів або м'яса.

Агротуризм є свого роду сільський туризм, відомий у Польщі вже тривалий часу, як відпочинок у сільській місцевості. Це форма відпочинку з фермером, на діючій фермі, де можна спробувати страви господарів, брати участь у ряді польових робіт, дивитися, як кожен день функціонує тваринництво і рослинництво. [7]

Мета агротуристички в Польщі полягає в популяризації туризму на сільських та гірських територіях, розвиток місцевих мешканців, збільшенню доходів населення, виробництво сувенірної продукції, підвищення привабливості сільських районів, включаючи збільшення цін на землю, і, таким чином, збільшуючи вартість землі сільськогосподарського призначення, розвиток сільської інфраструктури, підтримка розробки моделей еко-туризму.

За даними Центрального статистичного бюро на 2012 рік окремих ресурсів житлових одиниць агротуризму в Польщі зареєстровано в цілому більше 57 тис. об'єктів відпочинку туристів в селі.

Більшість котеджів розташовані в Малопольському (9845), Підкарпатському (8482) і Поморському (4861) регіонах. [7]

**Таблиця 2.**  
**Аналогічні та відмінні аспекти розвитку сільського зеленого туризму (агротуристички) в прикордонних районах Польщі та Західної України**

Показники	Україна	Польща
Загальне визначення	Сільський зелений туризм – це вид туризму, який сконцентрований на сільській території, передбачає розвиток центрів обслуговування туристів, забезпечує туриста всіма видами відпочинку цієї місцевості та ознайомлює з місцевими фольклором, традиціями, кухнею, господарюванням та іншими атракціями, водночас забезпечуючи селян прибутком.	Агротистка (сільський туризм) – форма відпочинку в умовах, близьких до сільської місцевості. Це можуть бути об'єднані спільною діяльністю особи, що надають житло. Ця діяльність представлена в якості альтернативного джерела доходу для сільського господарства, сільського населення.
Законодавство	Відсутнє	Відрегульоване та потребує уточнень
Ментальність населення	Гостинність населення, бажання поділитись культурою та досвідом, розуміння до інших релігій та культур.	
Кількість та якість туристичних атракцій	На території досліджуваних країн міститься безліч туристичних атракцій, що відрізняються самобутністю та екологічною привабливістю для туриста.	
Подібність культури	Культура України і Польщі дуже подібні, це можна побачити на прикладі кухні, національного вбрання та побуту. Жителі цих країн чудово розуміють мову один одного, мають спільну історію.	
Мета розвитку сільського туризму (агротуристички)	Розвиток сільських територій, збереження культури та побуту села, диверсифікувати сільське господарство, наповнити бюджет сільської сім'ї.	

*Авторська розробка.*

В Україні мета та завдання сільського туризму є аналогічні до Польських, та на жаль за повної відсутності законодавства, яке б регламентувало агротуристичну діяльність не можна спостерігати за цим явищем загально по державі, а потрібно вивчати окремо кожен регіон детально, оскільки статистика сільського туризму не ведеться, а селяни при реєстрації підприємницької діяльності не деталізують, що займаються агротуристичним бізнесом. В таблиці 2 порівняємо аспекти розвитку сільського зеленого туризму (агротуристички).

**Висновок.** З вище викладеного матеріалу з впевненістю можна сказати, що сільський туризм (агротуристичка) - це той вид діяльності, який суттєво покращує соціально-економічний стан, як Українського так і Польського села, дає змогу культурно розвиватися сільським мешканцям, та покращення їх матеріального добробуту. Оскільки Польща і Україна є держави, що мають багато спільного і не тільки в розвитку туризму, тому можна стверджувати, що до необхідності створення спільних туристичних маршрутів, програм та спільних планів розвитку сільського зеленого туризму, що призведе до успішної реалізації економічних відносин так і дружби між народами.

#### **Список використаних джерел.**

1. Аграрне право України: підручник / В. М. Єрмоленко, О. В. Гафурова, М. В. Гребенюк та ін.; за заг. ред. В. М. Єрмоленка. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 608 с.<http://minagro.gov.ua/node/4386>

2. Закон України «Про сільськогосподарську дорадчу діяльність» від 17 червня 2004 р., № 1807-IV режим доступу [<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1807-15>]
3. Брикович В.І. Сільський зелений туризм – пріоритет розвитку туристичної галузі України. [Електронний ресурс] Брикович В.І – [Доступне: [http://tourlib.net/statti\\_ukr/byrkovych.htm](http://tourlib.net/statti_ukr/byrkovych.htm)].
4. Васильєв В.П. Десять років розвитку сільського зеленого туризму в Україні: проблеми та перспективи В.П. Васильєв // Туризм: Теорія і практика. - 2005. - №1. - С.3-16.
5. Гловацька В.В. Сільський зелений туризм: сутність, функції, основи організації / В.В. Гловацька// Економіка АПК.- 2006р.- №10 148 с.
6. Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 9 жовтня 2007 р. // Відомості Верховної Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 102.
7. K. Babuchowska, E. Arażna: Rola stowarzyszeń agroturystycznych we wspieraniu turystyki na obszarach wiejskich, Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, t. VIII, z.2, s. 12.

#### **References.**

1. Yermolenko, V. M. and others (2010), *Ahrarne pravo Ukrainy* [Agrarian Law of Ukraine], Yurinkom Inter, Kyiv, Ukraine, p. 608, [Online], available at: <http://minagro.gov.ua/node/4386>
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2004), The Law of Ukraine "On Agricultural Advisory Activities" dated June 17, 2004, No. 1807-IV, available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1807-15>
3. Brykovych, V.I. "Rural green tourism is a priority of the development of the tourism industry in Ukraine", [Online], available at: [http://tourlib.net/statti\\_ukr/byrkovych.htm](http://tourlib.net/statti_ukr/byrkovych.htm).
4. Vasyliiev, V.P. (2005), "Ten Years of Rural Green Tourism Development in Ukraine: Problems and Prospects", *Turyzm: Teoriia i praktyka*, vol. 1, pp.3-16.
5. Hlovacka, V.V. (2006), "Rural green tourism: essence, functions, foundations of organization", *Ekonomika APK*, vol. 10, p. 148.
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2007), The Law of Ukraine "About the Basic Principles of the Information Society Development in Ukraine for 2007-2015", *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*, vol. 12, p. 102.
7. K. Babuchowska, E. Arażna: Rola stowarzyszeń agroturystycznych we wspieraniu turystyki na obszarach wiejskich, Stowarzyszenie Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, t. VIII, z.2, s. 12.

*Стаття надійшла до редакції 19.03.2018 р.*